

Аналіз музичних творів.

2 курс, дир.-симф., бакалаври.

Викладач професор Самохвалов В. Я. Електронна пошта
ok_306@yahoo.com

Дистанційні завдання на 25.04–15.05

1 тиждень. 25.04–2.05

2 тиждень 2.05–9.05

Тема 11 (закінчення; загалом – 6 аудиторних годин)

Варіаційна форма. Класифікація, витoki, різновиди (у історичному аспекті), внутрішній розвиток. Варіації на дві теми.

В основі принципу – повтор з перемінами. Це цикл, що складається з викладу теми (власної чи запозиченої, оригінальної чи фольклорного походження) і ряду її трансформацій – варіацій. Можливі вступ і кода. Розміри теми – від кількох тактів до тричастинної простої форми. Строгі (із збереженням структури і масштабу) й вільні варіації. Засоби: орнаментування чи більш складні переміни (в аспектах ладу, гармонії, фактури, метроритміки, жанру, темпу, тональності та інш., аж до введення нової теми, що типово для вільних варіацій). Угрупування варіацій – фактор виникнення форми другого плану. Подвійні варіації

Ключові слова й поняття: варіація й варіант, орнаментика, бассо остинато, сопрано остинато, пассакалія, чаконна.

Завдання для самостійної роботи:

- 1) Проаналізувати форму фіналу IV симф. Брамса.
- 2) Визначити структуру теми в „Симфонічних етюдах” Шумана.
- 3) Визначити композиційний і образно-драматургічний план подвійних варіацій у фіналі III симф. Бетховена.

Література: 5 (Глава УШ); 6)Глава ІХ).

Запитання для самоперевірки:

- 1) Що складає суть варіаційної концепції в загальній композиції фіналу IV симф. Чайковського?
- 2) Що лежить в основі драматургії варіаційного плану в „Болеро” Равеля?

3) Що принципово значного в музичній концепції відтворює назва варіаційного циклу «Симфонічні етюди» Шумана?

3 тиждень 9.05–15.05

Тема 12 (початок; загалом – 14 аудиторних годин)

Сонатна форма. Походження. Будова. Різновиди. Сучасні й старовинні сонатні форми. Рондо-сонатна форма.

Сонатна форма як найбільш складна серед типових масштабних композицій, що базується на кількох принципах будови: контрасту, розвитку (зміни) і повтору. Універсальність можливостей відтворення безмежності художньої змістовності в різні епохи. Визначається як складна репризна композиція, яка містить в собі образний контраст, що втілюється в протиставленні різних музичних тем (не менше двох в різних тональностях) в першому розділі композиції – експозиції, розвиток цього контрасту (найчастіше в розробці – середньому розділі) та висновковий повтор тематизму – у репризі (звичайно з тональним зближенням тем).

Будова експозицій. Логіко-функціональна складність побічних партій (експонування й розвиток). Множинність композиційно-драматургічних рішень засобів сонатного експонування тематизму аж до виникнення ієрархії образних контрастів з „антидією” вступів. Будова розробок, можливість їх відсутності. Композиційні „прототипи” зрілої сонатної форми (старов. 2-х частинна, та старов. сонатна форми).

Історичний огляд розвитку зрілої сонатної форми: (класичні, романтичні, сучасні). Рондо-сонатна форма.

Ключові слова й поняття: соната, сонатність, експозиція, експозиційність, епізод у сонатній формі, розробка, розробковість.

Завдання для самостійної роботи:

1) Визначити моменти композиційного розподілу в сонатних формах: у 1 ч. ІУ симф. Лятошинського, у репризі 1 ч. ІУ симф Чайковського та І-ї балади Шопена.

2) Проаналізувати структуру тем експозицій 1-х частин ІІ та ІІІ симфоній Брамса.

3) Вказати на риси сучасного сонатного тематизму в експозиціях 1-х частин І і У симфоній Шостаковича.

4) Навести приклади сонат без розробки і прокоментувати якість тематизму експозицій.

5) Вказати на риси „романтичного” сонатного тематизму в будь-яких симфоніях Шуберта, Мендельсона, Щумана, Берліоза, та інш.

6) Визначити репризу у 1-й ч. УІ симф. Чайковського і розкрити логіку загального драматургічного плану твору у відношенні до центральної кульмінації.

Література: 3 (огляд всієї роботи); 6 (Глави XI та XII), матеріал про сонатну форму будь-яких підручників музичної форми.

Запитання для самоперевірки:

1) З яких композиційних форм генетично вийшла сонатна форма?

2) На яких принципах діє розвиток сонатних форм? Дати приклади музичного втілення цих принципів.

3) Які різновиди можливі в будовах кожного з розділів сонатної форми (експозиції, розробці, репризі)?

4) Які бувають логічні функції вступів і код в сонатних формах?

5) В чому полягають сонатні якості тематизму 1-ї ч. симфонії «Хафнер» Моцарта, початкових тем 1-х частин III та V симфоній Бетховена?

6) В якому плані придатний до сонатної форми термін „епізод”?

ЛІТЕРАТУРА

1. Горюхина Н. Из истории свободных форм (Бах – Шостакович). // Украинское музыковедение. К., 1964.

2. Горюхина Н. Эволюция периода. К., 1975.

3. Горюхина Н. Эволюция сонатной формы. К., 1973, 309 с.

4. Друскин М. Вопросы музыкальной драматургии оперы. Л., 1952.

5. Задерацкий В. Музыкальная форма. Выпуск 1. М., 1995.

6. Мазель Л. Стрoение музыкальных произведений. М., 1960.

7. Мазель Л., Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. М., 1967.

8. Москаленко В. Творческий аспект музыкальной интерпретации (к проблеме анализа). К., 1994.

9. Самохвалов В. Музыкальная красочность как фактор ценностно-ориентационных отношений: к постановке проблемы.// Проблемы музыкальной культуры. К., 1989, с.105 – 121.
10. Самохвалов В. Фактор импрессивно-декоративного в музыкальном произведении. // Музичний твір як творчий процес. Науковий вісник. Випуск 21. К., 2002, с. 46 – 52.
11. Скребков С. Художественные принципы музыкальных стилей. М., 1973, 448 с.
12. Способин И. Музыкальная форма. М.,-Л., 1947.
13. Тиц М. О тематической и композиционной структуре музыкальных произведений. К., 1972.
14. Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений: сложные формы. Учебник для музыкантов. М., 1983.
15. Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений: общие принципы развития и формообразования в музыке; простые формы. Учебник для ист.-теор. и комп. ф-тов. М., 1986.
16. Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений: рондо в его историческом развитии. М., 1988.
17. Чернова Т. Драматургия в инструментальной музыке. М.,1984.
18. Якубяк Я. Аналіз музичних творів: Музичні форми. – Ч.1. – Тернопіль: Знання, 1999.